

*До 200-ї річниці
з дня заснування
університету*

МЕТОДОЛОГІЯ СУЧАСНИХ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

**ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ
учасників Ювілейної XX Міжнародної
науково-практичної конференції
(22–23 лютого 2024 р., м. Харків)**

Харків 2024

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди (Україна),
ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет» (Україна),
Вірменський державний педагогічний університет імені Х. Абовяна (Вірменія),
Батумський державний університет імені Шота Руставелі (Грузія),
Телавський державний університет імені Якоба Гогобашвілі (Грузія),
Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка (Україна),
Куявсько-Поморська Вища Школа в Бидгощі (Польща)

До 220-ї річниці з дня заснування університету

МЕТОДОЛОГІЯ СУЧАСНИХ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ
учасників Ювілейної XX Міжнародної
науково-практичної конференції
(22–23 лютого 2024 р., м. Харків)

Харків
2024

УДК [37:001]«20»

Рекомендовано редакційно-видавничою радою Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди (протокол № 3 від 20.03.2024 р.)

Методологія сучасних наукових досліджень : збірник наукових праць учасників Ювілейної XX Міжнародної науково-практичної конференції (22–23 лютого 2024 р., м. Харків) / за заг. ред. К. Юр'євої. — Харків : ХНПУ імені Г.С. Сковороди, 2024. — 552 с.

Мови видання: українська, англійська, вірменська, грузинська.

У збірнику представлено результати актуальних наукових досліджень науковців, викладачів, учителів, вихователів, докторантів, здобувачів вищої освіти – учасників Ювілейної XX Міжнародної науково-практичної конференції «Методологія сучасних наукових досліджень» (Харків, 22–23 лютого 2024 р.) з України, Австрії, Бразилії, Вірменії, Грузії, Китайської Народної Республіки, Колумбії Польщі, Словаччини.

Для наукових працівників, викладачів закладів вищої освіти, учителів, вихователів, здобувачів вищої освіти. Може використовуватись у навчальному процесі на всіх рівнях вищої освіти.

Усі статті пройшли рецензування, зберігають авторську редакцію. Всю відповідальність за зміст публікацій несуть автори.

Організаційний комітет конференції:

Юрій БОЙЧУК – голова організаційного комітету, доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент НАПН України, ректор Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди (Харків, Україна)

Світлана БЕРЕЖНА – заступник голови організаційного комітету, доктор філософських наук, професор, проректор з наукової, інноваційної та міжнародної діяльності Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди (Харків, Україна)

Людмила ГАВРІЛОВА – доктор педагогічних наук, професор, завідувачка кафедри теорії і практики початкової освіти Донбаського державного педагогічного університету (Слов'янськ, Україна)

Нунука ГЕЛДІАШВІЛІ – доктор філології, віце-ректор Телавського державного університету імені Якоба Гогешвілі (Телаві, Грузія)

Микола ДАНИЛЮК – доцент, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри музичного мистецтва Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди (Харків, Україна)

Маріам ІСПРЯН – кандидат педагогічних наук, доцент, проректор з навчально-наукової роботи Вірменського державного педагогічного університету імені Хачатура Абовяна (Єреван, Вірменія)

Володимир КАРАПЕТАН – доктор психологічних наук, професор, професор кафедри дошкільної педагогіки та методик Вірменського державного педагогічного університету ім. Х. Абовяна (Єреван, Вірменія)

Мака КОЧАУРІ – головний спеціаліст служби інтернаціоналізації та зв'язків з громадськістю Телавського державного університету імені Якоба Гогешвілі (Телаві, Грузія)

Світлана КРИШТОФ – заступник голови організаційного комітету, кандидат педагогічних наук, директор Департаменту атестації кадрів вищої кваліфікації Міністерства освіти і науки України (Київ, Україна)

Рузанна ПЕТРОСЯН – кандидат педагогічних наук, доцент, декан факультету педагогічної психології та соціології Вірменського державного педагогічного університету імені Хачатура Абовяна (Єреван, Вірменія)

Алла СОКОЛОВА – доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри музичного мистецтва Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди (Харків, Україна)

Лела ТАВДГІРІДЗЕ – професор, доктор педагогічних наук, професор департаменту педагогіки Батумського державного університету імені Шота Руставелі (Батумі, Грузія)

Володимир ФОМІН – доктор педагогічних наук, професор, декан факультету мистецтв Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди (Харків, Україна)

Заза ЦОТНІАШВІЛІ – професор, директор медіа програм Кавказького міжнародного університету (Тбілісі, Грузія)

Шалеа ЧКАДУА – доктор історичних наук, доцент, ректор Телавського державного університету імені Якоба Гогешвілі (Телаві, Грузія)

Ія ШИУКАШВІЛІ – головний спеціаліст служби інтернаціоналізації та зв'язків з громадськістю Телавського державного університету імені Якоба Гогешвілі (Телаві, Грузія)

Катерина ЮР'ЄВА – заступник голови організаційного комітету, доктор педагогічних наук, професор кафедри музичного мистецтва Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди (Харків, Україна)

Олександра ЯНКОВИЧ – доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри ранньої освіти, спеціальної педагогіки та ресоціалізації Куявсько-Поморської Академії (Бидгощ, Польща); завідувач кафедри педагогіки і методики початкової та дошкільної освіти Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка (Тернопіль, Україна)

Дмітрієва Н. Взаємозв'язок між професійно-етичною культурою та інноваційною зорієнтованістю вчителя фізичного виховання	365
Донченко О. Особливості організації естетичного виховання в дошкільних закладах (історичний аспект)	370
Єсікова І., Сидоренко О. Методологія перетворення дистанційного навчання хімії в інклюзивне	376
Іонова О., Ма Лі. Вальдорфська педагогіка як «Signature Pedagogy»	380
Йокоб А. Використання тренінгових технологій у формуванні професійного іміджу здобувачів освіти	383
Карабін О. Формувальне оцінювання як інструмент вимірювання якості освітнього процесу: від теорії до практики	387
Karapetyan V. The Status of Psychological Practical Preparation in the Education College	391
Karapetyan V., Khachatryan N. Manifestations of Strict Intelligence and Neuroticism of Cadets at the Aviation Institute	396
Кирпиченко Н. Впровадження інноваційно-інформаційних технологій, як засіб вдосконалення навчально-виховного процесу	400
Ковальчук А. Використання електронних портфоліо в процесі оцінювання і самооцінювання професійної підготовки майбутніх педагогів	405
Коротич А. Аналіз поглядів науковців на трактування поняття «інноваційна діяльність педагога»	408
Красних О. Формування психологічної готовності персоналу освітніх організацій до роботи в конкурентоздатній управлінській команді	412
Курок О. Аналіз науково-педагогічних досліджень з теорії і методики професійної підготовки майбутніх економістів	414
Литвин І., Юр'єва К., Беземчук Л., Чжао Бейбей, У Юе. Новітні тенденції освітньої інтеграції мистецтва: огляд досвіду України, Колумбії, Китаю	418
Литвинюк Л. Методологія методу біографічного навчання	424
Лі Ябінь, Юр'єва К. Центральна академія образотворчого мистецтва на мапі закладів мистецької освіти Китаю	429
Лісецька І. Особливості організації навчального процесу під час дистанційного навчання	435
Лозова О. Психолого-педагогічні проблеми розвитку STEM-освіти в умовах сьогодення	439
Ляшова Н., Ляшов Н. Елементи математики в літературних творах	442
Майборода А., Рудічєва Н. Самореалізація учня молодшого шкільного віку в процесі занять хореографією	445
Manucharayan S. The Use of Effective Techniques in the Process of Physical Education in Preschool Educational Institutions	449
Marukhovska-Kartunova O. The Beginning of the Formation of Research Competence in Higher Education Students in the Course “Basics of Scientific Research”	456
Миколіук Ю. Автоматизовані системи психологічної діагностики та рекомендацій на основі штучного інтелекту: методологічні виклики та етичні питання	461
Остапівська І. Застосування методу проєктів у підготовці майбутніх учителів початкових класів до формування основ медіаграмотності здобувачів початкової освіти	465
Прохоренко В. Роль і місце інтерактивних технологій в освітньому процесі ЗЗСО при вивченні природничих дисциплін	470
Рекова Н., Латишева О., Чуприна Ю. Особливості формування знань, навичок та вмінь щодо ідентифікації та оцінки джерел підвищення операційної ефективності, обґрунтування напрямів і можливостей запровадження операційних покращень у здобувачів вищої освіти	474
Сафронова Г. Організаційно-педагогічні умови управління підготовкою студентів університету до самоосвітньої діяльності як засобу ефективного їх професійного зростання	480

Оксана КАРАБІН

доцент, кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри інформатики та методики її навчання,
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка,
м. Тернопіль, Україна

ФОРМУВАЛЬНЕ ОЦІНЮВАННЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ ВИМІРЮВАННЯ ЯКОСТІ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ: ВІД ТЕОРІЇ ДО ПРАКТИКИ

Анотація. У статті проаналізовано теоретичні аспекти формувального оцінювання в процесі професійної освіти. Обґрунтовано стратегію формувального оцінювання освітніх досягнень майбутніх фахівців із врахуванням освітньої мети, цілей, завдань щодо формування професійно значущих якостей суб'єктів освітньої діяльності, розвитку фахового потенціалу кожного індивідуума, набуття практичної готовності до виконання навчальної діяльності. Розкрито багатфакторність онлайнових цифрових платформ, вебсервісів, застосунків, які сприяють плановому оцінюванню освітніх досягнень суб'єктів навчальної діяльності, отриманню зворотного зв'язку, адаптації власної діяльності із врахуванням індивідуальних потреб усіх учасників освітнього процесу.

Ключові слова: освіта, професійна підготовка, професійна діяльність, освітній процес, майбутні фахівці, формувальне оцінювання.

Abstract. The article analyzes the theoretical aspects of formative assessment in the educational process of future specialists. The importance of the strategy of formative assessment of educational achievements of future specialists is substantiated, taking into account the educational goal, goals, tasks for the formation of professionally significant qualities of subjects of educational activity, the development of the professional potential of each individual, practical readiness to perform educational activities. The multifactorial nature of online digital platforms, web services, and applications that contribute to the planned assessment of subjects of educational activity, receiving feedback, and adapting one's own activities, taking into account the individual needs of all participants in the educational process, is revealed.

Keywords: education, professional training, professional activity, educational process, future professionals, formative assessment.

Постановка проблеми та її актуальність. У сьогоdnішніх реаліях трансформації національної освіти з урахуванням концептуальних ідей і передового педагогічного досвіду актуалізуються освітні стратегії педагогічних підходів до оцінювання результатів навчальної діяльності майбутніх фахівців, розроблення інноваційних методик, задіяння дидактичних прийомів щодо успішного спрямування й упровадження основних завдань закладів освіти. Аналіз проблеми інновацій в освіті засвідчив активізацію наукових пошуків шляхів упровадження формувального оцінювання в навчально-виховний процес майбутніх фахівців відповідно до Національної доктрини розвитку освіти, Закону України «Про вищу освіту», Закону України «Про освіту», що посилює теоретико-методологічні засади функціонування системи підготовки майбутніх фахівців, сприяє удосконаленню методологічного підґрунтя, оновлення потенціалу системи практичного оцінювання, спрямованого на примноження професійних компетентностей і відповідного кваліфікаційного рівня, «необхідних для професійної діяльності за певною професією у

відповідній галузі, забезпечення її конкурентоздатності на ринку праці та мобільності і перспектив кар'єрного зростання впродовж життя» [1; 3; 4; 7].

Аналіз основних досліджень і публікацій. Концептуальні засади формування оцінювання в навчально-виховному процесі закладів освіти, актуальність означеної проблематики розкриваються у дослідженнях зарубіжних науковців П. Бласс (Paul Black), Д. Віліам (Dylan William), Л. Грінстайн (Laura Greenstain), Л. Ейнсворт (Larry Ainsworth), М. Тойвола (Marika Toivola), У. Харлен (Wynne Harlen) та ін.; філософські засади використання методів контролю, технологій формування оцінювання розкриваються в психолого-педагогічних працях українських науковців О. Бабкова, В. Бикова, В. Вембер, Р. Горбатюка, Р. Гуревича, Л. Кабан, Т. Канівець, В. Лапінського, М. Лапчик, С. Овчарова, С. Полюги, В. Радула, Л. Романишиної, К. Стадниченко та ін.; теоретичні і методичні засади формування оцінювання в процесі професійної підготовки майбутніх фахівців розкриваються в роботах Е. Бажміної, Н. Бакуліної, В. Бикова, Б. Бовича, О. Буйдіної, І. Булах, Л. Ващенко, В. Вембер, М. Газдик, М. Гладуна, А. Гривко, Н. Дементієвської, Л. Зеленської, І. Зязюна, І. Калініної, О. Кузьмінської, А. Криворучко, О. Локшиної, Л. Михайленко, Н. Морзе, О. Онопрієнко, С. Семерікова, Н. Софій, О. Спіріна, С. Стрижака, О. Фідкевич, О. Шаповалової, Н. Шиян, Г. Шмигер, О. Щербак та ін.

Мета статті полягає в теоретичному обґрунтуванні та дослідженні значимості формування оцінювання як інструмента вимірювання якості освітнього процесу професійної підготовки майбутніх фахівців.

Виклад основного матеріалу. Нині формувальне оцінювання як інструмент вимірювання якості освітнього процесу, успішного розв'язання завдань освіти, планування розвивального освітнього середовища, оптимізації траєкторії викладання й навчання, мобільності оцінювання та рефлексії враховує важливість взаємозв'язку цілі, мети, завдань, принципів, методологічних підходів, функцій, методів, технологій, форм, прийомів, засобів, педагогічних і цифрових інструментів, компонентів для здійснення зворотного зв'язку.

Метою формування оцінювання є адаптування, діагностика, моніторинг освітнього процесу для забезпечення постійного зворотного зв'язку між усіма учасниками освітнього процесу, покращення результатів навчання, обміну інформацією в рамках освітнього закладу, поліпшення взаєморозуміння та співробітництва. У виробленні стратегії формування оцінювання важливими є: обумовлення критеріїв оцінювання; вибудовування комунікації між усіма учасниками освітнього процесу; посилення зворотного зв'язку; відстеження та моніторинг освітніх досягнень; спонування до досягнення успіху, підвищення самоконтролю; спрямованість вмотивованих установок на самоактуалізацію, самовдосконалення.

Упровадження формування оцінювання в навчально-виховний процес професійної підготовки майбутніх фахівців ураховує освітні завдання щодо формування професійно значущих якостей суб'єктів освітньої діяльності, розвиток фахового потенціалу кожного індивідуума, набуття практичної готовності до виконання навчальної діяльності. Відтак, філософія формування оцінювання передбачає:

– актуалізацію мотивації та адаптування до освітнього процесу, розуміння стратегії формування оцінювання, особистісних можливостей та перспектив;

– оволодіння критичним мисленням, спрямованість на вибудовування успішної індивідуальної освітньої траєкторії;

– з'ясування потенціалу аналітичного інструменту оцінювання та перспектив досягнення на кожному із етапів навчання;

– моніторинг набуття майбутніми фахівцями умінь і навичок, професійних компетентностей, а також планування й коригування очікуваних результатів;

– удосконалення відстеження індивідуального прогресу навчання, моніторинг власної освітньої діяльності із метою посилення й зростання компетентнісних умінь і навичок, розвиток професійних характеристик, постійне удосконалення професійної майстерності та оволодіння фаховими надбаннями щодо професійної діяльності.

У стратегії формульовального оцінювання освітніх досягнень майбутніх фахівців доцільним є використання таких методів й прийомів: метод аперцепції-інтерації, взаємонавчання, евристика, абстрагування, створення спеціальних ситуацій, проблематизація, студія активного випадку, оцінка співбесіди, мозкова атака, сократівський семінар, метод контрольних запитань, однохвилинне есе, міні-тренінг, аналіз помилок і колізій, ділова (імітаційна) гра [5].

Тенденція упровадження формульовального оцінювання буде цілісною з використанням цифрових технологій як альтернативної форми зворотного зв'язку: Classtime, Microsoft Teams, Mentimeter, Kahoot!, Quizlet, Google Forms, Quizizz, Poll Everywhere, Socrative, Triventy, LearningApps, Canva, Flippity; віртуальних дошок: Padlet, Miro, Twiddla, Microsoft Whiteboard, Jamboard, IDroo, Trello, Linoit, Realtimeboard; інтелеккарт: Coggle.it, Mindomo, Bubl.us, Mind maps, MindMeister) тощо [2; 6].

Варто зазначити, що багатофакторність онлайн-цифрових платформ, вебсервісів, застосунків сприяє об'єктивності планового оцінювання суб'єктів навчальної діяльності, отриманню зворотного зв'язку, адаптації власної діяльності із врахуванням індивідуальних потреб усіх учасників освітнього процесу.

Висновки. Формульовальне оцінювання як інструмент вимірювання якості освітнього процесу забезпечує неупереджений зворотній зв'язок, уможлиблює процес вибудовування в суб'єктів освітньої діяльності особистісно-індивідуального досвіду корекції процесу власного навчання, зумовлює академічну успішність здобувачів освіти, спрямовує зусилля здобувачів освіти на досягнення бажаних результатів навчання, сприяє вибудовуванню стратегії оцінювання, визначає діагностику контрольної-оцінювальної діяльності суб'єктів освіти, умотивовує до якісної професійної готовності й сформованості професійної компетентності. Зазначимо, що використання стратегії формульовального оцінювання в освітньому процесі професійної підготовки майбутніх фахівців є ефективною технікою оцінювання, відстеження особистісного прогресу для мотивування, спонукання, коригування освітньої діяльності, приведення до самопізнання й саморозвитку.

Список використаних джерел

1. Бажміна Е. А. Формувальне оцінювання: цілі, умови, принципи та структура. *Вісник Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького. Педагогічні науки*. 2021. № 4. С. 130–137.
2. Дементієвська Н. Формуюче оцінювання в курсі допрофільної підготовки за програмою Intel «Шлях до успіху». *Інформатика та інформаційні технології в навчальних закладах*. 2012. № 2. С. 60–69.
3. Закон України «Про вищу освіту» URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>.
4. Закон України «Про освіту» URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>.
5. Карабін О. Й. Особливості сучасного стану інформаційного середовища в вищих навчальних закладах. *Збірник наукових праць Херсонського державного університету. Серія : Педагогічні науки*. 2009. Вип. LII. С. 440–443.
6. Карабін О. Й., Шуль М. В. Формування цифрових компетентностей здобувачів освіти в контексті Нової української школи. *Інноваційна педагогіка*. 2020. Вип. 29, т. 1. С. 140–144.
7. Bennett R. Formative assessment: a critical review. *Assessment in Education: Principles, Policy & Practice*, 2011. vol. 18, № 1. P. 5–25.